

Vastaanottaja
Raahen kaupunki

Asiakirjatyyppi
Luontoselvitys

Päivämäärä
6.3.2020

Viite
1510053679

RAAHEN KAUPUNKI

ULKOFANTINTIEN LEPAKOIJEN TALVIKARTOITUS

RAAHEN KAUPUNKI
ULKOFANTINTIEN LEPAKOIDEN TALVIKARTOITUS

Päivämäärä **6.3.2020**
Laatijat **Heli Lehvola**
Tarkastaja **Heikki Holmén**
Kuvaus **Lepakoiden talvikartoitus Kaupunginlahdenrannan
kaava-alueen kiinteistöissä**
Viite **1510053679**
Kansikuva *Ulkofantintie*

SISÄLTÖ

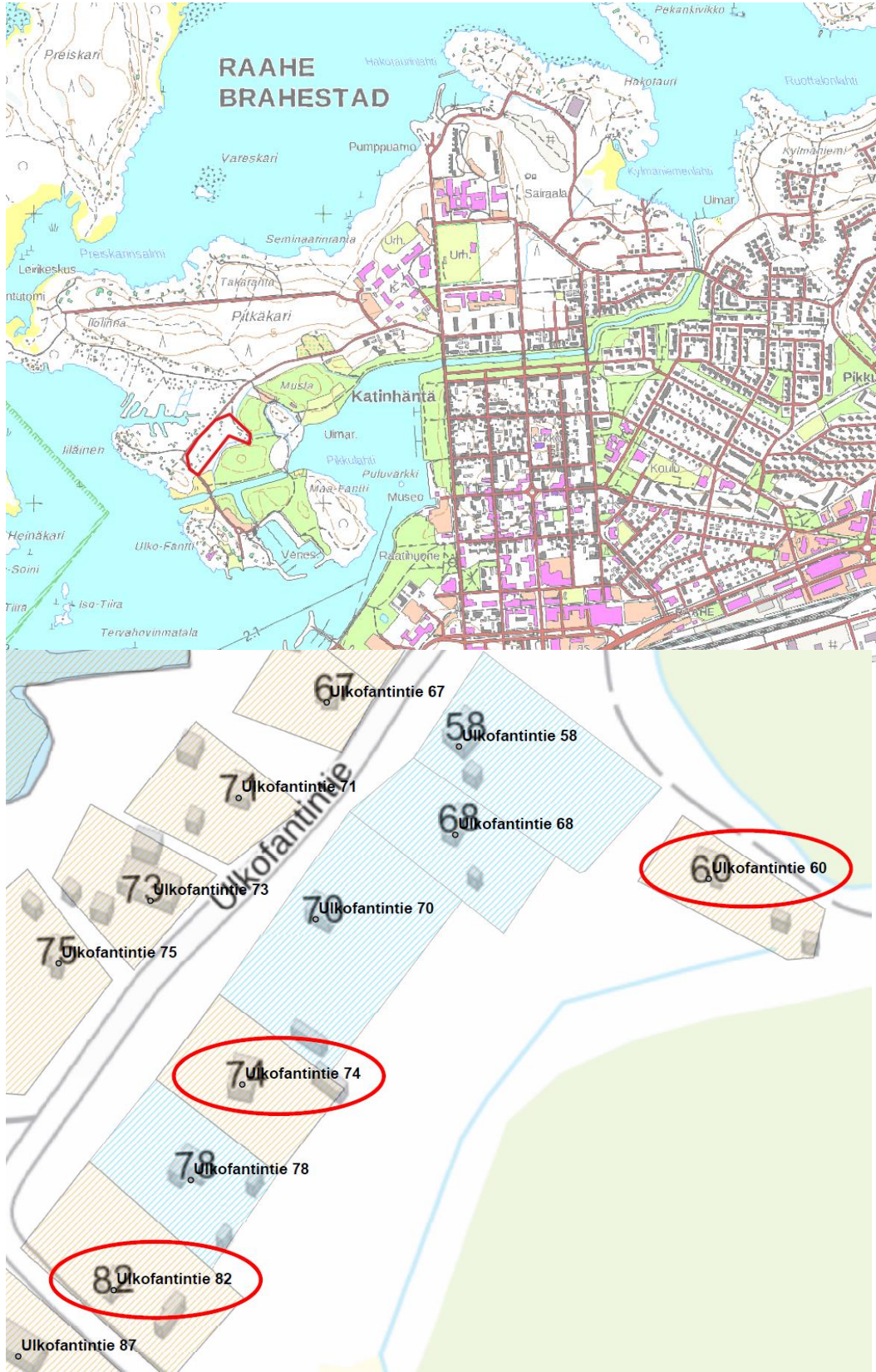
1.	JOHDANTO	2
2.	YLEISTÄ LEPAKOISTA	4
2.1	Suomen lepakot	4
2.2	Yleisimmät lepakkolajit Suomessa	4
2.3	Lepakoiden suojelu	4
2.4	Lepakkoalueiden luokittelu	5
3.	MENETELMÄT	5
4.	TULOKSET	6
5.	JOHTOPÄÄTÖKSET	8
6.	LÄHTEET	9

1. JOHDANTO

Raahen kaupunki on kaavoittamassa Kaupunginlahdenrannan aluetta tarkoituksenaan osoittaa alueelle asuinrakentamista. Kaavoituksen tarkoituksiin on laadittu Pitkäkari-Pikkulahti ympäristöselvitys 2018 (FCG suunnittelu ja tekniikka Oy), johon sisältyy luontoselvitys vuonna 2018. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on lausunnossaan 3.12.2019 pyytänyt täydennystä tähän selvitykseen. Tämän selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa, esiintyykö kaava-alueen kiinteistöissä talvehtivia lepakoita tai lepakoille soveltuvia talvehtimispaikkoja. Lepakoiden kesäaikaisista lisääntymis- ja levähdyspaikoista voidaan saada viitteitä talvikartoituksessa, mutta tilanne suositellaan varmistamaan kesäaikana tehtävin selvityksin.

Tässä selvityksessä on kartoitettu kaava-alueen kaikkien neljän Raahen kaupungin omistamien vuokrapalstojen kiinteistöjen rakennukset (Ulkofantintie 58, 68, 70, 78). Kaava-alueelle sijoittuu lisäksi kolme Raahen kaupungin yksityisille omistajille vuokraamaa vuokrapalstaa, joista yhteen oli lupa mennä pihalle tutkimaan rakennuksia ulkoa päin (Ulkofantintie 60). Sisälle ei kuitenkaan päästy. Kahteen muuhun vuokrapalstaan selvityksiä ei tehty lainkaan, sillä lupaa niiden tutkimiseen ei saatu määräaikaan mennessä (Ulkofantintie 74, 82).

Selvityksen laatimisesta on vastannut FM biologi Heli Lehvola Ramboll Finland Oy:stä. Selvitys on laadittu Raahen kaupungin toimeksiannosta.

Kuva 1. Selvityskohteiden sijainti (ylempi kuva punainen rajaus) ja selvityskohteet vuokrapalstoittain (alempi kuva). Sinisellä merkitty kaupungin omistamat vuokrapalstat ja keltaisella värillä/punaisella rajauksella vuokrapalstat, joilla on vuokrasopimus voimassa tällä hetkellä Raahen kaupungin kanssa.

2. YLEISTÄ LEPAKOISTA

2.1 Suomen lepakot

Suomessa on tavattu yhteensä 13 lepakkolajia. Näistä kuuden on havaittu lisääntyvän maassamme. Yleisin ja laajimmalle levinnyt on pohjanlepakko (*Eptesicus nilssoni*), jota tavataan Lapista myöten. Sen lisäksi yleisesti esiintyviä lajeja ovat viiksisiippa (*Myotis mystacinus*), isoviiksisiippa (*M. brandtii*) ja vesisiippa (*M. daubentonii*) sekä korvayökkö (*Plecotus auritus*). Suomen EUROBATS-raportin mukaan (Kyheröinen ym. 2003) viiksisiippojen levinneisyys ulottuu pohjoisille leveyspiireille 64 - 65 asti, korvayökkön ja vesisiipan pohjoisille leveyspiireille 63 - 64 asti. Edullisilla paikoilla siippoja on kuitenkin tavattu jopa 66 leveysasteen pohjoispuolella (Wermundsen 2010). Muut Suomessa tavatuista lajeista esiintyvät harvinaisempina lähinnä etelärannikon tuntumassa. Puutteellisen seurannan vuoksi kaikkien lajien esiintymisalueita ei kuitenkaan toistaiseksi tunneta tarkkaan.

Suomessa esiintyvät lepakot ovat kaikki hyönteissyöjiä. Ne saalistavat öisin ja lepäävät päivän suojaisassa paikassa. Päiväpiiloiksi sopivat esimerkiksi puunkolot ja rakennukset, jotka sijaitsevat lähellä ruokailualueita. Runsaimmin lepakoita esiintyy maan eteläosan kulttuuriympäristöissä. Laajoilla metsäalueilla ne ovat harvinaisempia, etenkin kun sopivien kolopuiden määrä on metsätalouden vuoksi vähentynyt.

Talven lepakot viettävät horroksessa. Ne siirtyvät syksyllä talvehtimispaikkoihin, jollaisiksi käyvät mm. kallioluolat ja rakennukset. Osa lepakoista voi muuttaa syksyllä pidempiäkin matkoja etelään talvehtimaan. Muuttokäyttäytyminen vaihtelee lajista ja elinalueesta riippuen, ja siitä tiedetään toistaiseksi varsin vähän. On kuitenkin arveltu, että lepakoiden muuttoreitit seuraavat rannikkoa tai vastaavia yhtenäisiä vesialueita, joita pitkin niiden on helppo suunnistaa.

2.2 Yleisimmät lepakkolajit Suomessa

Pohjanlepakko on Suomen lepakoista yleisin ja laajimmalle levinnyt. Pohjanlepakko on vahva lentäjä – se lentää jopa kymmenien metrien korkeudessa – ja suosii melko avoimia maisemia. Se ei yleensä lennä lehvästön joukossa, vaan liikkuu mieluummin avoimissa pihossa tai teiden varsilla, jopa kaupunkiympäristössä katulampun valossa. Päiväpiilona se suosii erityisesti rakennuksia. Se talvehtii usein yksin tai muutaman lajitoverin kanssa varsin viileissä oloissa kellarissa tai muussa sopivassa paikassa. Pohjanlepakko on kuitenkin sopeutunut elämään myös pohjolan yöttömässä yössä ja saatetaan nähdä saalistamassa myös päivisin keväällä. Tuulisella säällä ja sateella lepakot eivät yleensä saalista, mutta pohjanlepakkoja voidaan havaita myös tihkusateella ja tuulisella säällä.

Viiksisiippalajeja ei ole mahdollista erottaa toisistaan detektorin ja näköhavainnon avulla. Isoviiksisiipan ja viiksisiipan pystyy erottamaan vain tarkkojen anatomisten tuntomerkkien perusteella. Lepakkojen pyydystämiseen tarvitaan erityislupa, joten tässä tutkimuksessa lajit on laskettu lajipariksi *viiksisiipat*. Viiksisiippalajit saalistavat mieluiten metsäisissä maisemissa. Ne pysyttelevät poissa aukeilta alueilta ja karttavat valoisia alueita. Viiksisiippojen päiväpiilo voi löytyä ullakolta ja talviasumus luolasta.

Vesisiippa saalistaa pääasiassa surviaissääskiä veden pinnasta, mutta voi saalistaa myös lehti- ja sekametsien aukoissa. Vesisiippojen mieluisinta elinympäristöä ovat metsät, joissa on pienipiirteisiä vesistöjä ja kosteikoita. Talvipiiloina ovat usein kosteat luolat, joissa se talvehtii lajitoveriansa kanssa.

2.3 Lepakoiden suojeleminen

Kaikki Suomen lepakkolajit kuuluvat EU:n luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittuihin lajeihin. Tämä tarkoittaa, että niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kiellettyä (luonnonsuojelulaki 49 §). Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan 39 §:n rauhoitus-säännöksistä ja 49 §:n kielloista voidaan poiketa vain luontodirektiivin artiklassa 16(1) mainitun perustein.

Kaikki lepakkolajit on myös rauhoitettu luonnonsuojelulain 38 §:n nojalla. Tämän lisäksi Suomi on allekirjoittanut lepakoiden suojelua koskevan kansainvälisen EUROBATS-sopimuksen, joka velvoittaa mm. lepakoiden talvehtimispaikkojen, päiväpiilojen ja tärkeiden ruokailualueiden säilyttämiseen.

Lepakoiden suurin uhkatekijä on soveliaiden elinympäristöjen katoaminen. Maatalousympäristöjen yksipuolistuminen ja lisääntynyt kemikaalien käyttö vähentävät saatavilla olevaa ravintoa; tiiviimpi rakentaminen ja metsätalous puolestaan päiväpiilopaikkoja. Viimeisimmässä Suomen lajien uhanalaisuusarvioinnissa ripsisiippa (*M. nattereri*) on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN) ja pikkulepakko (*Pipistrellus nathusii*) vaarantuneeksi (VU). Näistä ripsisiippa on myös luokiteltu luonnonsuojeluasetuksessa erityistä suojelua vaativaksi lajiksi.

2.4 Lepakkoalueiden luokittelu

Maankäytön suunnittelussa lepakoiden käyttämät alueet luokitellaan Suomen Lepakotieteellisen Yhdistyksen ohjeistuksen (SLTY 2012) mukaan seuraavasti:

Luokka I: Lisääntymis- tai levähdyspaikka

Ehdottomasti säilytettävä, häirintä tai heikentäminen luonnonsuojelulaissa kielletty

- Hävittämiselle tai heikentämiselle haettava lupa paikalliselta ELY-keskukselta
- Jos poikkeuslupa myönnetään, tulee lepakoille aiheutuvaa haittaa pienentää esimerkiksi asentamalla korvaavia päiväpiilopaikkoja, kuten pönttöjä.
- Suunnittelussa suositellaan otettavaksi huomioon suojeltuun kohteeseen liittyvät lepakoiden käyttämät kulkureitit ja ruokailualueet.

Luokka II: Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti

Alueen arvo lepakoille huomioitava maankäytössä (EUROBATS)

- Vahva suositus, jolla ei kuitenkaan ole suoraan luonnonsuojelulain suojaa.
- Tärkeä saalistusalue voi olla sellainen, jolla saalistaa monta lajia ja/tai alueella saalistaa merkittävä määrä yksilöitä.
- Aluetta käyttävä laji on harvinainen tai harvalukuinen.
- Alue on todettu tai todennäköinen siirtymäreitti päiväpiilon ja saalistusalueen välillä.
- Jos siirtymäreitti katkaistaan, tulisi toteuttaa korvaava reitti.

Luokka III: Muu lepakoiden käyttämä alue

Maankäytössä mahdollisuuksien mukaan huomioitava alueen arvo lepakoille

- Lepakoiden käyttämä alue, laji/tai yksilömäärä pienempi
- Ei mainittu luonnonsuojelulaissa eikä suoranaisia suosituksia EUROBATS-sopimuksessa

3. MENETELMÄT

Lepakkoselvitys toteutettiin talvikartoituksena, jossa tarkoituksena on havainnoida lepakoiden talvehtimispaikkoja sekä potentiaalisia talvehtimispaikkoja. Lisäksi selvityksessä voidaan saada viitteitä lepakoiden kesäaikaisista lisääntymispaikoista ja muista lepopaikoista.

Selvitys tehtiin 20. – 21.2.2020. Selvittävät rakennukset kierrettiin ulkoapäin ja tutkittiin mahdollisuuksien mukaan yläpohja sekä sisätilat. Pihat tarkastettiin maakellarien tai vastaavien varalta. Selvityksessä etsittiin pääasiassa lepakoiden jätöksiä ja kiipeilyjälkiä, mutta myös lepakko-yksilöitä havainnoitiin soveltuvimmista paikoista. Kiipeilyjäljillä tarkoitetaan lepakoiden kynsistä naarmuuntuvaan pintaan aiheutuvia pieniä jälkiä lepakoiden ryömiessä seinälaudoitusta myöten rakennuksen sisälle.

Kaikki kaupungin omistamat vuokrapalstat tarkastettiin. Kaupungin yksityisomistukseen vuokraamista vuokrapalstoista oli lupa tutkia Ulkofantintien 60 rakennuksia ulkoapäin, mutta sisälle ei päästy. Osoitteissa Ulkofantintie 74 ja 82 sijaitseville vuokrapalstoille ei saatu lupaa mennä.

4. TULOKSET

Kaupungin omistamat vuokrapalstat:

Ulkofantintie 58

Päärakennus on osittain romahtanut, ei sovellu lepakoille talvehtimispaikaksi eikä lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi. Ei havaintoja lepakoiden jätöksistä, kiipeilyjäljistä tai lepakkoyksilöistä.

Aittarakennus oli selvityshetkellä pystyssä, joskin muutoin huonossa kunnossa. Yläpohjasta havaittiin yksittäisiä lepakoiden jätöksiä. Rakennus ei sovellu lepakoiden talvehtimispaikaksi.

Kuva 2. Ulkofantintien 58 aittarakennus.

Ulkofantintie 68

Päärakennus oli selvityshetkellä hyväkuntoinen ja sen yläpohjasta havaittiin yksittäisiä lepakoiden jätöksiä. Rakennus ei sovellu lepakoiden talvehtimispaikaksi.

Ulkovarastosta havaittiin yksittäisiä lepakoiden jätöksiä. Rakennus ei sovellu lepakoiden talvehtimis- tai lisääntymispaikaksi eikä ole erityisen soveltuva paikka päiväpiiloksikaan rakenteensa vuoksi, huolimatta jätöshavainnoista. Rakennus on varsin kevytrakenteinen ja esimerkiksi tuuli pääsee puhaltamaan seinälautojen välistä rakennuksen sisälle.

Kuva 3. Ulkofantintien 68 päärakennus ja varasto.

Ulkofantintie 70

Päärakennus oli selvityshetkellä huonokuntoinen, havaintoja lepakoiden jätöksistä ei tehty. Rakennus ei sovellu lepakoiden talvehtimispaikaksi.

Sauna- ja varastorakennus oli selvityshetkellä pystyssä. Lepakoiden jätöksiä ja kiipeilyjälkiä havaittiin hieman rakennuksen varasto-osista. Kiipeilyjälkiä havaittiin räystäään alla ylimmiltä seinälaudoilta. Saunaan ei päästy sisälle. Rakennus ei sovellu lepakoiden talvehtimispaikaksi.

Kuva 4. Ulkofantintien 70 varasto/saunarakennus.

Ulkofantintie 78

Päärakennus, sauna ja kaksi varastorakennusta olivat selvityshetkellä melko hyväkuntoisia. Havaintoja lepakoiden jätöksistä, kiipeilyjäljistä tai lepakkoysilöistä ei tehty.

Yksityisten omistamat kiinteistöt:

Ulkofantintie 60

Ulkoa tehdyn tarkastuksen perusteella päärakennuksesta, varastosta tai saunasta ei havaittu lepakoiden jätöksiä tai kiipeilyjälkiä. Kiinteistön rajalla oleva romahtanut rakennus ei sovellu lepakoiden talvehtimis- tai lisääntymispaikaksi.

Ulkofantintie 74 ja 82

Kiinteistöjä ei tutkittu, mutta kiinteistöjen rajalta arvioiden rakennukset molemmilla kiinteistöillä ovat vanhoja ja mahdollisesti osin huonokuntoisia. Molempien kiinteistöjen rakennukset ovat samantapaisia kuin kaupungin omistuksessa olevien kiinteistöjen rakennukset. Näin ollen lepakoiden esiintyminen Ulkofantintien 74 ja 82 kiinteistöjen rakennuksissa on mahdollista.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaava-alueen kaupungin omistamista kiinteistöistä kolmesta havaittiin merkkejä lepakoista; Ulkofantintie 58:n aittarakennuksessa, 68:n pää- ja varastorakennuksessa sekä 70:n varasto/saunarakennuksessa. Pääasiassa havainnot olivat jätöshavaintoja ja yhdessä rakennuksessa lisäksi kiipeilyjälkiä. Talvehtivista lepakoista ei tehty havaintoja. Mikään tarkastetuista rakennuksista ei ole erityisen soveltuva lepakoiden talvehtimispaikaksi, sillä kylmillään olevissa mökeissä lämpötila tai ilmankosteus eivät pysy tasaisina.

Jätöshavaintojen määrä viittaisi rakennusten toimineen lähinnä kesäaikaisina päiväpiiloina eikä niinkään lisääntymispaikkoina. Asiaa ei kuitenkaan voida talvikartoituksessa todeta varmasti, vaan lisääntymispaikkaselvitykset on tehtävä kesäaikaan lepakoiden lisääntymisaikana.

Tämän selvityksen perusteella Ulkofantintien 58: aittarakennus, 68:n pää- ja varastorakennus sekä 70:n varasto/saunarakennus saattavat olla luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittamia lepakoiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja, joiden hävittäminen tai heikentäminen ovat kiellettyjä. Paikkojen arvoa lepakoille heikentää se, että ainakin Ulkofantintien 58 aittarakennus ja 70:n varasto/saunarakennus ovat huonokuntoisia ja siten suhteellisen lyhytikäisiä suojapaikkoina. Lisäksi Ulkofantintien 68 varastorakennus on lepakoille rakenteensa puolesta varsin suojaton. Sen sijaan Ulkofantintien 68 päärakennus on varsin hyväkuntoinen.

Kaupungin yksityisille omistajille vuokraamista vuokrapalstoista kahta ei tutkittu lainkaan luvan puuttuessa ja yhtä tarkasteltiin yleispiirteisesti ulkoa käsin. Näin ollen edellä esitettyjä johtopäätöksiä ei voida soveltaa Raahen kaupungin yksityisille omistajille vuokraamille vuokrapalstoille, lukuun ottamatta Ulkofantintie 60:ssä sijaitsevaa romahtanutta rakennusta.

Lahdessa 6. päivänä maaliskuuta 2020

RAMBOLL FINLAND OY

6. LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

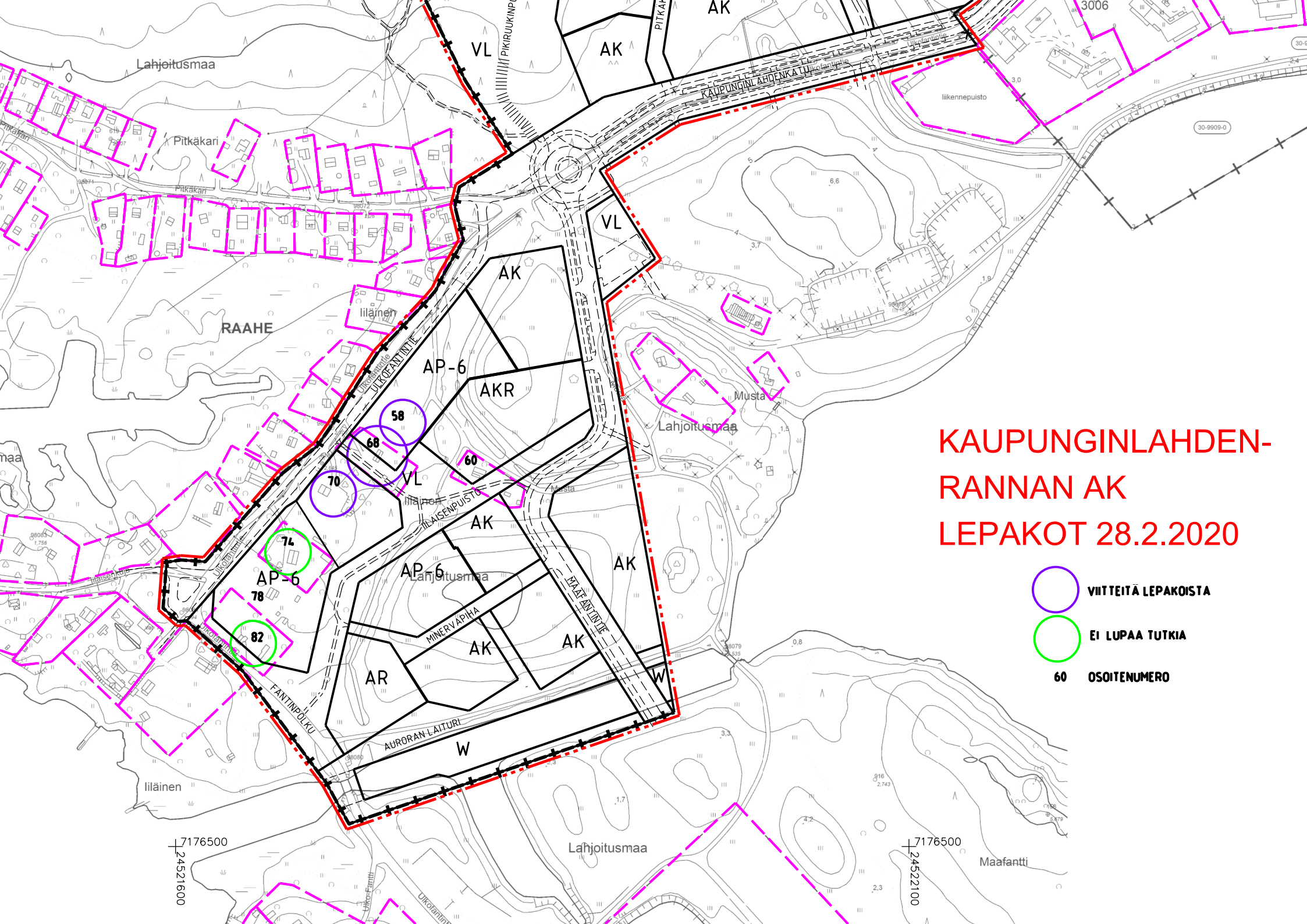
Kyheröinen E-M, Osara M. & Stjernberg, T. 2006: Agreement on the conservation of populations of European bats. National implementation report of Finland, 2006. Inf. EUROBATS. MoP5.19. 16 s.

Kyheröinen, E.-M., Osara, M. & Stjernberg, T. 2003: Agreement on the conservation of bats in Europe. Update to the national implementation report of Finland. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Lappalainen, M. 2002. Lepakot – salaperäiset nahkasiivet. Tammi.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry. Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. <http://www.lepakko.fi>

KAUPUNGINLAHDEN- RANNAN AK LEPAKOT 28.2.2020

- VIITTEITÄ LEPAKOISTA
- EI LUPAA TUTKIA
- 60** OSOITENUMERO